ונתחדשה הלכה איני והא איתמר יוצא דופן [א]ומי שיש לו שתי ערלות רב הונא ורב חייא בר רב חד אמר מחללין עליו את השבת וחד אמר [א]אין מחללין עד כאן לא פליגי אלא לחלל עליו את השבת [ב]אבל לשמנה ודאי מהלינן ליה [ב]הא בהא תליא כתנאי יש יליד בית שנימול לאחד ויש יליד בית שנימול לשמנה יש מקנת כסף שנימול לאחד ויש מקנת כסף שנימול לשמנה יש מקנת כסף שנימול לא' ויש מקנת כסף שנימול לשמונה כיצד [ג]לקח שפחה מעוברת ואח"כ ילדה זהו מקנת כסף הנימול לשמונה לקח שפחה וולדה עמה זו היא מקנת כסף שנימול לאחד ויש יליד בית שנימול לשמנה [ד]כיצד לקח שפחה ונתעברה אצלו וילדה זהו יליד בית הנימול לשמנה רב חמא אומר ילדה ואח"כ הטבילה זהו יליד בית שנימול לאחד הטבילה ואחר כך ילדה זהו יליד בית הנימול לשמנה ותנא קמא לא שני ליה בין הטבילה ואח"כ ילדה בין ילדה ואח"כ הטבילה דאע"ג דאין אמו טמאה לידה נימול לשמנה (אמר רבא)[ג] בשלמא לר' חמא משכחת לה יליד בית נימול לא' יליד בית נימול לח' מקנת כסף נימול לא' ומקנת כסף נימול לח' ילדה ואח"כ הטבילה זהו יליד בית שנימול לאחד הטבילה ואח"כ ילדה זהו יליד בית שנימול לח' מקנת כסף נימול לשמנה כגון שלקח שפחה מעוברת והטבילה ואח"כ ילדה מקנת כסף נימול לאחד כגון [ה]שלקח זה שפחה וזה עוברה אלא לת"ק בשלמא כולהו משכחת להו אלא יליד בית נימול לאחד היכי משכחת לה א"ר ירמיה בלוקח שפחה לעוברה הניחא [ד]למ"ד קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי אלא למ"ד קנין פירות כקנין הגוף דמי מאי איכא למימר אמר רב משרשיא בלוקח שפחה ע"מ שלא להטבילה [ה]תניא ר"ש בן גמליאל אומר [ו]כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל שנאמר [ו]ופדויו מבן חדש תפדה [ז]שמנת ימים בבהמה אינו נפל שנאמר [ז]ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן וגו' הא לא שהה ספיקא הוי

מימהל

ונתחדשה הלכה. דמי שאמו טמאה לידה נימול בח' ולא אחר: יוצא דופן. שנקרעת אמו: שתי ערלות. שני עורות זה על זה. ואמרי לה שני גידין: אבל לשמנה ודאי מהלינן. ואע"ג דיוצא דופן אין אמו טמאה לידה: הא בהא תליא. וחילול שבת תלי במילה לח' דמי שנימול לח' דוחה שבת ומי שאינו נימול לח' אינו דוחה השבת דכי כתיב וביום השמיני דילפינן מיניה ואפילו בשבת בנימול לח' כתיב: כתנאי. הא דרב אסי: ה"ג הא מילתא בשאלתות דרב אחאי כילד לקח שפחה (א) ואחר כך ילדה זהו מקנת כסף שנימול לשמונה לקח שפחה וולדה עמה זהו מקנת כסף שנימול לאחד לקח שפחה ונתעברה אצלו וילדה זהו יליד בית שנימול לח' רבי חמא אומר הטבילה ואחר כך ילדה זהו יליד בית שנימול לח' ילדה ואח"כ הטבילה זהו יליד בית שנימול לא' בשלמא לר' חמא משכחת לה יליד בית כדקתני מקנת כסף שנימול לשמנה כגון שלקח שפחה ואחר כך ילדה נימול לא' נמי כגון שלקח שפחה וולדה עמה אלא לת"ק כו'. ובספרים שלנו כתיב נימול לאחד נמי כגון שלקח זה שפחה וזה עוברה. ונראה בעיני דהא דלא גרים בשאלתות כגון שלקח זה שפחה וזה עוברה משום דקשיא ליה מאי דוחקיה לאוקמיה בשני לקוחות ולשנויי גירסא דסיפא מרישא דקתני לקח שפחה וולדה זהו מקנת כסף שנימול לא': יש יליד בית שנימול לא'. דתרי קראי כתיבי ביליד בית ומקנת כסף חד כתיב ביה ח' וחד לא כתיב ביה ח' (בראשית יז) המול ימול יליד ביתך ומקנת כספך ולא מפרש ביה לח' ימים וכתיב (שם) ובן שמונת ימים ימול לכם כל זכר לדורותיכם יליד בית ומקנת כסף ומסתברא דהאי דמפרש ביה לשמנה היינו היכא דדמי לישראל מעליא שנולד בביתו של ישראל משקנאו דדומיא דלכם בעינן דכתיב בההוא קרא ימול לכם כל זכר והדר יליד בית ומקנת כסף. הלכך לקח שפחה מעוברת וילדה הרי זה מקנת כסף דגוף שלם הוא במעי אמו וקנאו שנימול לח' דדומיא דלכם הוא שנולד ברשותו של ישראל. לקח שפחה וולדה עמה שכבר ילדתו ואע"פ שלא עברו עליו ח' ללידתו מלו מיד דכתיב המול ימול וגו' דלאו דומיא דלכם הוא. לקח שפחה ונתעברה אצלו לא הוי עובר מקנת כסף אלא יליד בית שנימול לח' דדומיא דלכם הוא. ולקמיה מפרש יליד בית הנימול לאחד אליבא דת"ק: רבי חמא אומר. הטבילה לשם עבדות וחלה עליה שם תורת שפחת ישראל דנתחייבה בכל מצות שהאשה חייבת בהן והויא טמאה לידה זהו יליד בית שנימול לח': ילדה והטבילה זהו יליד בית שנימול לאחד. דכל שאין אמו טמאה לידה אין ממתינין לו לח' כרב אסי: בשלמא לרבי חמא. דשני בין הטבילה ואחר כך ילדה לילדה ואח"כ הטבילה: משכחת לה. כולהו יליד בית נימול לאחד ילדה ואח"כ הטבילה יליד בית נימול לח' הטבילה ואח"כ ילדה וכניהם כשנתעברה אצלו דלא הוי מקנת כסף. מקנת כסף נימול לח' כגון שלקח שפחה מעוברת וילדה לאחר שהטבילה. מקנת כסף הנימול לא' כגון שלקח זה שפחה וזה עוברה דכיון דאין לבעל העובר חלק באמו לאו דומיא דלכם הוא. ה"ה נמי דמצי לפלוגי במקנת כסף בין ילדה ואחר כך הטבילה בין הטבילה ואחר כך ילדה ולמימר מקנת כסף נימול לח' כגון שלקח שפחה מעוברת ועוברה וילדה ואחר כך הטבילה אלא רבותא אשמעינן דאפילו בהטבילה ואח"כ ילדה משכחת לה. והא דשני מקנת כסף נימול לא' לרבי חמא מלת"ק ולא אמר כגון שלקח שפחה וולדה עמה משום דאם כן ילדה קודם טבילה היא ומאי איריא נולד קודם שלקחה אפילו נולד משלקחה נמי לרבי חמא נימול לא': אלא יליד בית נימול לא' היכי משכחת לה. הא ודאי דומיא דלכם הוא הואיל ולאו בטומאת לידה תליא לדידיה: בלוקח שפחה לעוברה. ואפילו מישראל דהויא טמאה לידה שכבר טבלה לאו דומיא דלכם הוא הואיל ואין לו חלק באמו: הניחא כו'. פלוגתא דר"ל ורבי יוחנן בבבא בתרא (דף קלו.): שלקחה על מנת שלא להטבילה. דלא שייכא בה תורת חיובא דמצות כלל דלאו דומיא דלכם הוא אבל לטומאת לידה לא חיישינן בילדה ואח"כ הטבילה: ופדויו. בבכור אדם כתיב: מבן חדש. מדתלי בהכי שמע מינה עכשיו נתברר שהוא בן קיימא ולא קודם לכן: הא לא שהה. שלשים יום באדם ובבהמה ח' ימים ספיקא הוי. הש"ס פריך עלה:

מימהל

כתנאי יש יליד בית כו'. תימה היכי משמע ליה מתוך הך ברייתא דרבי חמא תלי טעמא בטומאת לידה לעולם אימא לך דסבר יוצא דופן נימול לח' והאי דמצריך טבילה בשפחה משום דבעינן אחר אינה חשובה גיורת עד שתטבול כדנפקא לן ביבמות בפרק החולץ (דף מו.):

כגון שלקח זה שפחה וזה עוברה. פירש בקונטרס דהוי מצי למימר כגון שלקח שפחה מעוברת וילדה קודם טבילה אלא רבותא נקט דאפילו בטבלה ואח"כ ילדה משכחת לה מקנת כסף נימול לח' וקשה לר"י דא"כ ת"ק דלעיל ה"ל למינקט נמי הך רבותא ומאי קאמר (ב) מקנת כסף נימול כו' אפילו לקח מעוברת נמי אלא שלקח זה שפחה וזה עוברה אלא ודאי לקח זה שפחה וזה עוברה הוי שפיר דומיא דלכם וכגירסת שאילתות דרב אחאי. נראה לר"י דגרס כגון שלקח שפחה וולדה עמה מיהו תימה לר"י דהוה מצי למינקט רבותא אפילו בלא ולדה עמה כגון שלקח שפחה מעוברת וילדה קודם טבילה וי"ל דניחא ליה למינקט כדקתני בברייתא במילתיה דת"ק ועוד אומר ר"י דמשום דהנך קראי נימול לאחד ונימול לשמונה דיליד בית ומקנת כסף כתיבי בפרשת לך לך הלכך ניחא לאשכוחינהו בכה"ג דשייך קודם מתן תורה דלא הוה טבילה ואע"ג דיליד בית נימול לא' לר' חמא לא משכחת לה אלא אחר מתן תורה בילדה ואח"כ טבלה מיהו כל מה שיכול לקיים לפני מתן תורה מקיים:

כגון שלקחה ע"מ שלא להטבילה. וכדמפר' ביבמות בפרק החולץ (דף מח:) דלקח על מנת שלא לגיירו יכול להשהותו הרבה:

כל ששהה שלשים יום באדם וח' ימים בבהמה. אינן שוין דיום שמנה כלאחר שמנה כדמוכח לקמן דעבד להו עיגלא תילתא ביומא דשבעה וקאמר אי איתרחיתו עד לאורתא הוה אכלינן מיניה ויום שלשים כלפני שלשים כדתנן בבכורות בפ' יש בכור לנחלה (דף מט.) ואפילו רבי עקיבא דפליג לא קאמר אלא דמספקא אם הוא כלפני שלשים או כלאחר שלשים ולענין אבילות אפילו ר"ע מודה דהוה כלפני שלשים משום דהלכה כדברי המיקל באבל:

מימהל

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"א מהל' מילה הלכה יא טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ה וי"ד סי' רסו סעיף י:

לו ב מיי' שם הלכה ז סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסב סעיף ג וסימן רסו סעיף י:

לז ג ד מיי' שם הלכה ד ה סמג שם טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף א:

לח ה מיי' שם הלכה יג ופ"א מהל' יבום וחליצה הלכה כב ופי"ג מהל' רוצח ושמירת נפש הלכה ו ופ"א מהל' אבל הלכה ו סמג עשין נא ועשין דרבנן ב טוש"ע י"ד סי' שה סעיף ל וסי' שעג סעיף ד וסי' שעח סעיף ו וטוש"ע אה"ע סי' קנו סעיף ד:

לט ו מיי' פ"ד מהל' מלכות אסורים הלכה ד (ופ"ג מהל' איסורי מזבח הלכה ח) סמג לאוין שה וקלג עשין קמח:

◆

תורה אור השלם

ו ופדויו מבן חדש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא: במדבר יח טז

ז שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה': ויקרא כב כז

◆

מוסף רש"י

כל ששהה ל' יום באדם. תשלום חי שלשים יום (יבמות לו:). שחיה שלשים יום (שם פ:). אינו נפל. ואפילו לא כלו לו חדשי עיבור, דאמרינן לשבעה נגמרה צורתו ואשתהי עד שמיני (שם פ:) ופוטר את אמו מן החליצה (שם לו:). ספיקא הוי. ומולא ולא מתיבמת, ודוקא אי מספקא לן אי כלו לו חדשיו אי לא, אבל אי קים לן דכלו לו חדשיו הגן במסכת נדה (מד:) תינוק בן יומו פוטר מן הייבום (יבמות לו:).

◆

רב נסים גאון

הניחא למאן דאמר קנין פירות [לאו] כקנין הגוף דמי, אלא למאן דאמר קנין פירות (לאו) כקנין הגוף דמי. ומחלוקת היה על זה בין ר' יוחנן ובין ריש לקיש, ותמצא מחלוקתם בהרבה מקומות מן התלמוד. במסכת גיטין בפרק השולח גט לאשתו (דף מז) איתמר המוכר שדהו לפירות ר' יוחנן אמר מביא וקורא ריש לקיש אמר מביא ואינו קורא, ר' יוחנן אמר מביא וקורא קנין פירות כקנין הגוף דמי, ריש לקיש אמר מביא ואינו קורא קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי, ובבא בתרא בפרק יש נוחלין (קלו:) מכר הבן בחיי האב וכו', ובכמה מקומות כמו כן. ואחת מג' הלכות כריש לקיש כמו שאמר רבא הלכתא כריש לקיש בהני תלת הדרא הא, אבל בכל מקום שיש מחלוקת בין ר' יוחנן וריש לקיש הלכה כר' יוחנן לבד מהני תלת.

מסורת הש"ס

א) [יבמות עב.], ב) [מגילה ו: נזיר יח: תמורה יח.], ג) ר"מ מ"ג, ד) ב"ק פח: ב"מ לו. ב"ב ג. קלו: יבמ' לו: [גיטין מז: מת. ערכין טו:], ה) [יבמות שם ודף פ:] נדה מד: [תוספ' פט"ז], ו) [עי' רש"י יבמות עב. ד"ה שתי ערלות], ז) [ויקרא יג], ח) [לעיל קלג.], ט) [פרשה לך לך סימן טו].

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ה"ג הא מילתא וכו' כילד לקח שפחה מעוברת ואח"כ וכו' שנימול לשמונה כגון שלקח שפחה מעוברת והטבילה ואח"כ ילדה: (ב) תוס' ד"ה כגון שלקח זה וכו' הך רבותא ומאי קאמר לקח שפחה וולדה עמה זו היא מקנת כסף שנימול לאחד אפילו לקח מעוברת נמי:

◆

גליון הש"ס

גמ' שלקח זה שפחה וזה עוברה. עיין בספר המקנה פי"ג מהל' (נדה) [נדרים] ה"י ובקצות החושן סי' רעו סעיף א ובספר מחנה כלף יא בתד"ה (א"ה) [מטבילין]: שם שמנת ימים בבהמה. עי' מנחות דף לז ע"א תד"ה שומע אני:

◆

רבינו חננאל

ומקשינן עלה וכל שאמו טמאה לידה נימול לשמונה ומי שאין אמו טמאה לידה אינו נימול לשמונה, והרי יוצא דופן שאין אמו טמאה לידה, דתניא וילדה עד שתלד ממקום הולד פרט ליוצא דופן. ר' שמעון אומר יוצא דופן הרי הוא כילוד וחייבין עליו קרבן ובלבד שהוא פטור מחמש סלעים. ואיתמר יוצא דופן ומי שיש לו ב' ערלות, רב הונא ורב חייא בר רב, חד אמר מחללין עליו את השבת וחד אמר אין מחללין עליו את השבת, עד כאן לא פליגי אלא לחלל עליו את השבת אבל ודאי לשמונה מהלינן ליה. ופרקינן הא בהא תליא, האומר מחללין עליו את השבת סבר נימול לח' והאומר אין מחללין סבר אינו נימול לשמונה. ואמרינן דברי רבה כתנאי, זה התנא שאמר לקח שפחה ועוברה עמה נימול לח', פי' קנה שפחה גויה ועוברה, נמצא זה העובר מקנת כסף, וקודם שיטבלנה עודה בגיותה ילדתו כיון שיגיע ליום שמיני חייב למולו ואע"פ שילדתו בגיותה שאינה טמאה לידה, ואמר התנא זהו מקנת כסף הנימול [לשמונה] דלא כרבה. ורב אחא אמר ילדה כו'. קי"ל דכולהו תנאי מאי אינון לפיכך קרי להו ורבי בר מחלת דוכתי, דאע"ג דתנאי אינון קרי להו רב, רב אבא בהאשה שנפלו לה נכסים, ורב אבא נמי בג' שאכלו באחד ורב חמא בהדרא דוכתא. ורב אחא אמר ילדה ואח"כ הטבילה באחד שאין אמו טמאה לידה אינו נימול לשמונה אלא ליום אחד כרבה. וזהו שאמר רבה, לרב חמא דבעי טבילה, משכחת לה יליד ביה נימול לשמונה, כגון שהטבילה ואח"כ ילדה, מקנת כסף נימול לשמונה כגון שלקח שפחה ועוברה עמה. וגם זו הטבילה ואח"כ ילדה, ומפני מה לא פירש בה טבילה, כיון שהפריש מקודם לזה בין הטבילה ואח"כ ילדה ובין ילדה ואח"כ הטבילה (מיסי) [מין] לא שמעת לה. לקח שפחה ועוברה עמה זהו מקנת כסף שניטול לשמונה. לקח זה שפחה וזה עובר זהו יליד בית שנימול לאחד דברי הכל הוא. כי פליגי בילדה ואח"כ הטבילה ת"ק סבר גם זה יליד ביה נימול לשמונה, ורב אחא סבר זה יליד בית נימול לאחר. ושאר השמועה פשוטה היא. תניא רשב"ג אומר כל ששהה באדם שלשים יום אינו נפל שנאמר ופדויו מבן חדש תפדה. שמונת ימים בבהמה אינו נפל שנאמר ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה. הא לא שהה ספק.